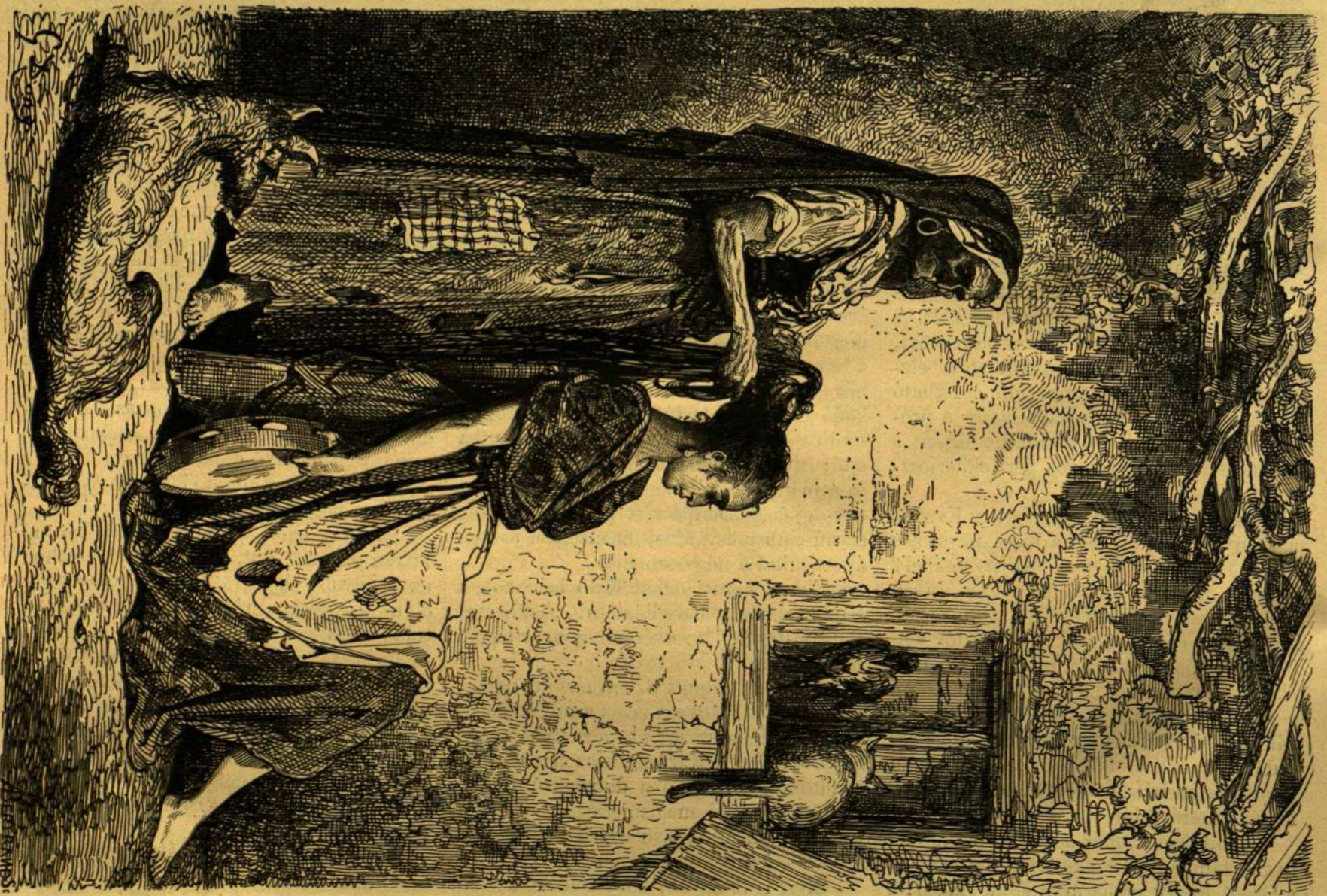

UTCAI TÖRPE ÉNEKESÉK GHANADÁBAN.

DORÉ SPANYOLORSZÁGI RAJZAIBÓL.

ZIGÁNY LEÁNY TOLDETTÉN.

AZ UJONCZ. — BITZÓ GÉZA EREDETI RAJZA.

Büla
Atalás 878

POLLAK. 25.

hol társait hagyta volt, a kik előtt veszélyéről s a hidegvérrel, mely abból megmentette, egy szót sem szólt. Annyi bizonyos, hogy ha utjok nem a folyón, — hanem a sivatag szárazán vitte volna, — azóta már egyetlen egy sem maradt volna életben a „Vándor“ hajótört utasaiból!...

A vidék azonban, melyen áthaladtak, nem maradhatott mindvégig lakatlan. Több helyett, különösen a lapályokon, régi falu-telepek nyomai tüntek föl. E vidékek jellegében szokott utas, minő volt pl. Livingstone, világosan felfigyelt volna a lakott helyeket. Bizonyos fészaru kutyatej-körökből készült magas sövények, melyek hajdani kunyhókat körítették, s a szent fügefá, mely a kerítés közepén állt, világosan mutatta az egykori telepek helyét. De a benszülöttek szokása szerint egy-egy főnök halála elég volt arra, hogy a lakosság elhagyja lakhelyét s másutt települjön le. Lehet, hogy Afrika e vidékén is, mint e kezdetleges földrészt más tájain, az emberek föld alatt lakoztak. Az emberiség legalantibb fokán álló vad törzsek csak éjszakára bujnak ki lyukaikból, mint odúkból

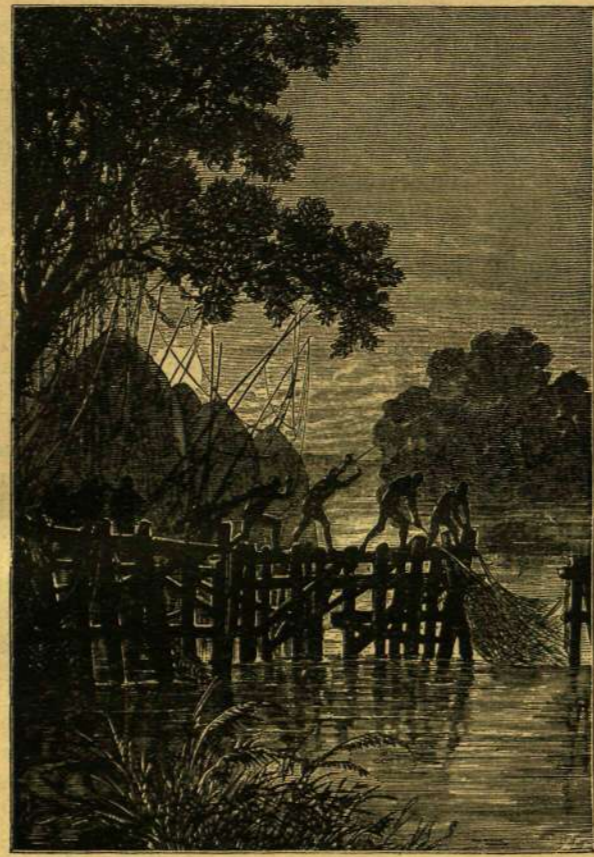
AZ OROSZLÁN MÉG EGYRE NÉZTE...

latszott. S ha esetleg, mint gyakran megtörténik, hálók találunk kifeszítve lenni a czölöpök között — míg a csónak áthatolhatna: a falu lakói fölédredhídnének s letartóztatnák az átmenőket.

Sand Dick a csónak elején állva, halk hangon osztotta parancsait a kormányt vezető Herkulesnek, az oszlopok kikerülése végett. Az éj világos volt; jól lehetett látni az evezésre, de épen azért az ellenség szemét sem lehetett elkerülni.

A helyzet veszélye nagy volt. Két benszülött, kik arra a két czölöpre kuporodva ültek, melyek közt a csónaknak épen át kelle suhanni, észre vették annak közeledtét s hangosan tették meg észrevételeiket; ugy látszik, azt hívték, hogy uszó növényisziget közeledek feléjük, mert még a csónak mintegy száz lábnyira volt a czölöpöktől s a rajta levők egészen a faágak lombozata alá huzták magokat s teljes mozdulatlanyságban igyekeztek maradni.

A két vad kiáltásaira még öt vagy hat társuk bujt elő a fakunyhókból s szaladgált a kunyhókat tartó czölöpöket összekötő vízszintes ge-

HÁLÓIKAT IGYEKEZTEK BEVONNI.

TIZENÖTÉVES KAPITÁNY.

a vad állatok; s a találkozás ép oly veszélyes lehet amazokkal, mint emezekkel.

Sand Dick nem is kételkedett, hogy emberevő néptörzsek által vannak itt környezve. Több ízben talált már szétszórta s félig kövesült emberi csontokra, irtózatos lakomák maradványaira. Azért csakis a szükségétől hajta szállt ki a partra, s ott mulatása idejét mindig a lehető legrövidebbre szabta s mindig megígértette Herkulesnek, hogy a legkisebb vészjelre eloldja s viznek ereszi a dereglyét.

Julius 10-kén este meg kellett kettőztetni az elővigyázatot. A folyó jobb partját vízi lakokból álló falu tünt fel. A folyó kiszélesedése ott egy tó alakú öblöt alkotott, melyben czölöpökre épülve mintegy harmincz faház állott. A víz sodra e czölöpök felé vitte a járművet s annál kevésbé lehetett azokat kikerülni, mert a balpart felől a sziklás fenék miatt a víz járhatatlan volt.

Am a tó falu lakva is volt. Nehány kunyhóban tűz pislákol, állati hangokhoz hasonló — mindazáltal emberi hangok zavaros moraja hal-

rendákon; hálóikat, melyek a czölöpök által alkotott résen voltak kifeszítve, igyekeztek föl-szedni és bevonni, hogy az uszó sziget szét ne szaggassa azokat. Ha ez ideje korán sikerül nekik, utasaink szépen átsuhannak a czölöpök közt; ellenkező esetben fennakadnak a hálóban s míg a vadak azt megszabadítani igyekeznek, észre fogják venni, hogy a vélt uszó sziget tulajdonképp dereglye, mely fehér embereket szállít... s akkor el vannak veszve. A folyó sodra pedig erősebb volt, hogy sem a csónakot meg lehetett volna állítani, vagy irányából kitéríteni. Pár percz mulva a csónak a két czölöp közt volt. A benszülöttek hallatlan erőfeszítésének csakugyan sikerült az utolsó pillanatban felvonni a háló utolsó zsinagát is s ezzel az átmenet felszabadult. De, a mitől Sand Dick tartott, a dereglye az egyik czölöphöz dörzsölődött s ez lerántotta róla a zöld leveles galyak egy részét, miáltal megmeztelenítve, kitűnt emberi jármű-volta s elárultatott a szökevények ott léte.

A benszülöttek egyike elordította magát. Talán észrevette az embereket a csónakon s kiál-

tásával jelt adott társainak. De már Sand Dick és társai tul voltak a vadak kezügyén, s a folyó rendkívül gyors sodra pár percz mulva tul vitte őket a veszélyen. Nem sokára a tó falu látköréből is kiérkeztek.

„Balpart felé“ vezénylde Dick; mert itt már az az oldal is járhatóvá vált. Maga is oda ült a kormányhoz s erőteljes lapátolással gyorsították a különben is gyors haladást. A hold szépen sütött s a víz tükre messzire belátszott. De csónaknak, az öveken kívül semmi nyoma; a benszülötteknek tán nem is volt csónakjuk, hogy őket üldözheték volna. S mire megvirradt, oly messze jártak már s a part mindenütt oly lakatlannak látszott, hogy minden veszélyen tul érezhették, legalább ez idő szerint, magokat.

(Folyt. követe.)

Egyveleg.

Báró Münchhausen lovának, mely tudvaleg, midőn a hó elolvadt alula, egy toronykeresztben függve maradt a levegőben, párja akadt öt tehénben

Népek vándorlása Budapesten.

— Kézirat. —

Megfoghatatlan! Eddig alig akart felbúlni tudni a világ. Megitták a borunkat, megtapsolták pályanyertes lovainkat, elérékenyedtek a cigányaink zenéjén; — de már annyit fáradságra nem melláztak bennünket, hogy velünk magunkkal is megismerkedjenek legalább a mappán, úgy hogy a világlapok a legnagyobb lelki nyugalommal neveztek országgyűlésünkét szláv parlamentnek: s ime ma már bucsujárást rendeznek hozzánk a nemzetek.

Hogy *Suwaloff* utba ejtett, azon nincs mit csodálkozni. Fadjeff, a nagy orosz stratégia, kimutatta, hogy Konstantinápolyba az ut Bécsen és Budapesten vezet keresztül, azt tehát tanulmányozni illik, nehogy úgy induljanak Stambul felé, mint Szapáry Tuzlába, a ki nem vette számba, hogy közbe esik Magláj.

Azon nincs mit szörnyűködni, hogy *hercegovinai* hercegek, grófok, praelatosok és kurta nemesek ide tévelyedtek. Ide rendelte őket Philippovic, — különbeni akasztófa terhe alatt, — hogy önkényes meghódolusukat lelkes elragadtással bemutatsni siessenek. S ha ma *boszniai* főbb és alsóbb rendek követik a példát s jönnek uralkodónkat alattvalói hűségükről biztosítani, teszik azt abban a tudatban, hogy hercegovinai véreik, mikor hasonlóan járhatnak faradoztak ide fönn, fejedelmi ellátásban részesültek a Hungáriában a leendő anyaország költségén s a jámbor istenfélő muzulman, a ki bort nem szagolt azelőtt soha, itt hétszéri mosdását naponként hegyaljai asszuban és valódi francia pezsgőben végezhetette.

Hanem hogy a *spanyolok*ba mi ütött, mikor eszükbe jutott mi hozzánk fardniok: azt igazán nehéz megérteni. Tudunkkal katolikus Ferdinánd diosőségéhez az ut nem vezet Budapesten keresztül. Önszántukból hódolni sem muszáj nekik, — mit akarnak hát minálunk?

Hódítani!

A míg mi keletre hordjuk a civilizációt siró tengelyü somogyi szekereken: ők a *gözzárnyain* repülnek mi hozzánk s megmutatják, hogy kora még az export, mikor nyugat felül annyi még a czikk, a mit importálni nagyon kelendő dolog.

Javában tündökölt a világiállítás Párisban, midőn hire ment, hogy Spanyolország egyetemi ifjusága meglátogatni készül a francia testvéreket. A hir egész izgatottságra hozta a lelkes francziákat. Egész diadallal fogadták, bankettek rendeztek a tisztelőkre, palotájába hívta a „Figaro“ szerkesztőse s bemutatta a francia előkelő világának, királyi vérből származó uraságoknak az „Estudianta Figarot“, mely a salamancai tanulók középkori öltözetében, kezében mandolinnal és gitárral megjelent, testvéri üdvözlöt hozni a rokon szívek nemzetközi nyelvében: a zene hangjaiban.

A fiúk gyönyörűen játszottak nemzeti hangszerükön. S ez lett megölő betűjük. A ki így játszik, lehetetlen, hogy ideje javát az „Institutió“ és „Pandecták“ mellett töltsse legyen.

Az ilyen sohase tett egyebet, mint muzsikált.

S azonnal le is lohadt irántok a lelkesedés, a mint kiderült, hogy nem diákok, csak — művészek.

Hanem hát ők egyszer talpuk alá vették a világot s így esett, hogy mihozánk is eljuttattak.

És nem rosszult tették. Igaz, hogy mi is szerettük volna látni, hogy minő hát a spanyol egyetemi fenegyerek, — de már mégis örömebb vesszük, ha e helyett azt tudjuk meg, minő a nemzeti hangszerükön művészi magaslatra kifejtett spanyol zene.

És ebben elég módunk volt az elmúlt napokban. A madridi „Estudianta Figaro“ jó estékét csinált az elárvult gyapju-utezai színháznak.

Sajátságos egy zenekar, melyet megnézett minden ember, a kinek eszébe jutott, hogy vagy lát, vagy se még ilyet életében.

Huszonkét fiatal ember áll lépcsőzetesen emelkedő három sorban egymás mögött, midőn a függőnyt egy rongyos német „posse“ előadása után felhuzták. A huros hangszerük finom halk pendülését már a leeresztett függőny mögől meg lehetett hallani, a mint összeigazították. A troubadour-csoport érdekes látványt nyújt. Fekete bársonyba vannak öltözve valamennyien, tédren

alól szorosan megfeszülde fekete harisnyával, mely csattos, eszkros czípőben végződik. A nagybárá sugár alakú fiuk derekát keskeny bőrvör szorítja, vállukról megtűzött bő fekete köpeny omlik alá festői redőkben, fejüket nyalkán fölcsapott három-esucos kalap fűdi, mellé tűzött fehér elefántcsont kis kanállal, a diások együttélés jelvényével. A fekete öltöny mellett festőileg veszi ki magát a nyakukat körítő fodros kis csipkegallér.

Aréuk a hány annyiféle, de valamennyi barna, tüzes fekete szemű. Egész ethnographiai kiállítás, melyben, a ki a spanyol typosokat ha csak képekből is ösméri, azonnal fölátalja Murcia, Andalusia, Picardia, Tajo melléke s a Guadalquivir tája népjellegét. Mindegyik öleiben tartja hangszerét, gyöngyöden, könnyeden, szeretettel. Az első sorbeliek hangszeru csupa mandolin, melynek nyaka nem hosszabb egy maroknál. Már a második sorba gitár is vegyül, míg a harmadikban egy szál hegedűt és egy gordonkát is láthatni. E kettőnél nincs is több vonós hangszer az egész zenekarban.

A karmester, szenyor Granado sokban különbözik a többtől. Szőke vézna ember, teljes korszakállal, míg a többinek csak kis bajusza van. Fejét is nem a kanalas barétt, hanem fehér strucczollós középkori sapka fűdi, míg mellén valami érdemjel érme látható kis piros szalagon. Kezében piczi fehér ütépálcát tart.

A karmester meghajtja magát a közönség előtt, aztán félre áll társaitól, kik mind reá függesztik szemüket s fölemelve pálcikáját, néhány másodperczig mozdulatlan áll.

Egyszerre, alig észrevehetően, megbillen a páleza a kezében s arra megpendülnek a hangszerok.

Csodálatos egy zene az, mely a huszonkét huros hangszerből fölhangzik. Mintha egy lelke volna valamennyi művészek, úgy játszanak együtt, egy-egy hur rövid megpendítése a sebezsebb futamokban néha legfőlebb ha egy tized, sőt csak huszad részét veszi igénybe egy másodpercznek, — szinte képzelhetetlen, hogy ezt a fél-szempillantást csak ketten is eltalálják egyszerre, s itt eltalálják huszonketten: negyvennégy kéz, úgy hogy egyetlen hang sem kezdődik előbb, egy sem végződik később a többinél. A kik az orchesterális zenét ismerik, bizonyoságot tehetnek fölé, hogy a zenei technikának, a már természeté vált ösztönszerű ütemérzéknek a legmagasabb foka épen ebben áll. S a mi még feltűnőbbé teszi a dolgot, az, hogy az „estudianta“ nem játszik hangjegyekből, hanem csak úgy „könyv nélkül“ mint a mi cigányaink, s a karnagy csak az első öt-hat ütemet jelzi kis botjával, aztán leereszti kezét s mozdulatlanul áll egész addig, míg a „finé“-t kell jeleznie.

Leginkább keringőket, polkákat játszanak, többnyire a karnagy, Granado szerzeményeit, melyek valóban aligha kisebb zenei értékűek, mint a Strausz világhírű keringői. De aztán játszanak opera-részleteket, nyitányokat is, a melyeket ismer a közönség s illetékesebb megítélni bennök az előadók művészetét. És megcsodálni. Mi a Flotow „Mártha“-jának nyitányát hallottuk tőlök s valóban soha sem hittük, hogy a nálunk legfőlebb csak kiseretül használt koboz és gitár annyit erőst és kifejezést rejtjen magában. Olykor fölviharzanak a hurok sajátóság szilaj öszhangban, pattog és zeng a hur, mint a zivatar, — aztán átmeleg lassanként csendes pianóba, és végül elhal, mint az elvonuló zivatar. A förték és pianó vegyítését művészi bravourra emelték ezek a troubadourok, a lágység és erő, az olvadóknység és elegáns kellem, mely játékukat jellemzi, hű fogalmat nyújt arról, a mit így nevezünk: valódi lyrai zene.

Legérdekesebbek azonban, már specialitásuknál fogva is, a spanyol potpourri-k, a melyeket előadnak. A carmagnarola, a fandango tüzet szikrázó zenéje olvad itt át a szelíd, epedő románccs és lyrai dal hangjaiba, melyekkel a caballero az ő szenyorójának kedveskedik a granadai paloták ablakai alatt. Ezek a mandolinok sirni, kacagni tudnak, szerelmesen csevegnek, lágyan bognak. Minden legkisebb hang külön is érvényesül az öszhangban s a hosszan zengő gitár ezüst hurjainak elnyújtott hangjába úgy vegyül a mandolin finom pendülése, mint mikor üveglapra esőcsep esik. Azt hinné az ember, hogy a pengető hangszer zenéje nem állhat egyébből, mint picciatökből, a hangok egymásba olvasztása lehetetlen. Pedig nem úgy van. Az estudianta megmutatta, hogy pengető hangsze-

ren is lehet „slajfolni“ s a mi közé meg az egyes hangok között marad, azt elsimítja a hegedű és gordonka. E másutt vezérszerepet játszó hangszereknek csak is ez a discret szerep jutott e zenekarban.

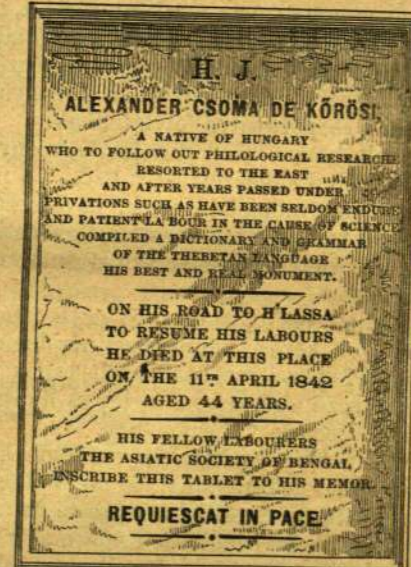
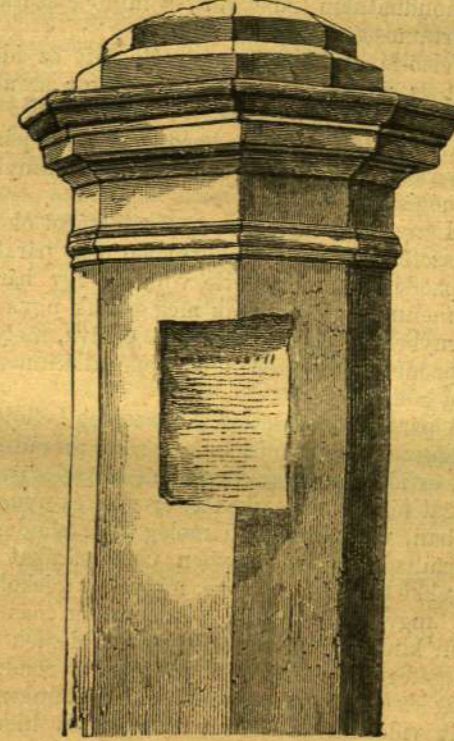
A spanyol potpourrikba néha beleszól a pandero — a csörgő dab — pendülése, néha csak a csörgője, mely sarkantyupengés gyanánt hangzik — és a csattogó castagnette, e két sajátóság spanyol hangszer. A mandolinokon nyugvó kéz néha egész mozdulatlanul látszik, pedig akkor esalja ki a hangszerből a legigézőbb hangokat; máskor meg lázasan rezeg az egész kézfej, oly gyorsan, hogy alig látni.

Azt hisszük, fővárosi szépeink nem bánák, ha imádóik egy ilyen zenekarral rendeznének ablakaik alatt szerenádot. Hanem a drabán-tok, mit szólnának azok az ilyen hallatlan — csendháborításhoz?

Törs Kálmán.

Kőrösi Csoma Sándor sarköve.

Duka Tivadar hazánkia szívességéből köztük a „V. U.“ mult számában a darzsilingi temető képét, melyben Kőrösi Csoma Sándor porai nyugszanak. A temető emlékei között a minket érdeklő sarkö csak részben látható. Most közleményünk kiegészítésére bemutatjuk magát a sarkövet, — ugyancsak Dukától kapott fénykép után — s a sarkö föliratot táblájt.

(Itt nyugszik Kőrösi Csoma Sándor, magyarországi születésű, ki nyelvtudományi kutatására indulva, keletre jutott, s miután éveket töltött oly nélkülözésekben, a milyenek ritkán viseltettek el, s türelmesen munkálkodott a tudomány ügyében, összeállította a tibeti nyelv szótárát és nyelvtanát — az ő legszebb és igazi emléké. — H'lasszába utaztatában, folytatni akarván munkáit, meghalt ezen a helyen 1842. április 11-én 44 éves korában. — Dolgozó-társai, a bengáli Ázsiai-társaság, e táblát szentelik emlékének. — Nyugodjék békével.)

